

ÖMER SEYFETTİN HİKÂyelerİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ *Examination Omer Seyfettin's Stories In Terms Of Values Education*

Ömer İNCE¹
Adil ACEMOĞLU²

¹ Emekli Öğretim Üyesi, omerr35@gmail.com

² Milli Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni, adilacemoglu@gmail.com, orcid/org: 0000-0001-5308-0241

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 08.07.2021
Kabul/Accepted: 27.10.2021

DOI:10.20322/littera.980086

Anahtar Kelimeler

Ömer Seyfettin, değerler eğitimi, okuma kültürü.

ÖZ

Türkçe dersi duygu ve düşünceleri dil aracılığıyla aktarmada etkili bir araçtır. Okuma kültürü kazanmanın ilk basamakları Türkçe dersinin öncelikli kazanımları arasında yer almaktadır. Değerler eğitimi kavramı da Türkçe derslerine Millî Eğitim Bakanlığının değerler eğitimi programları (2015, 2017, 2018) ve Değerler Eğitimi Yönergesi (2010/53) ile dâhil olmuştur. Ömer Seyfettin hikâyeleri hem okuma kültürünü geliştirmede hem de taşıdığı değerler eğitimi unsurlarını iletmede derslerde yararlanılacak güçlü metinlerdir. Türkçe derslerinde kullanılan metinler sadece programda yer alan kazanımları aktarmada birer araç değildir. Metinlerin edebi gücü ve öğrencilerin okuma kültürüne katkısı göz ardı edilemez. Edebi metinler sayesinde öğrenciye kazandırılmak istenen kavramlar doğrudan aktarılmak yerine hikâyelerin sağladığı okuma zevki ve edebi güzellik ile daha etkili biçimde verilmektedir. Değerleri somutlaştırarak aktarmada etkili bir araç olan hikâyeler aynı zamanda öğrencilerin okuma kültürünü geliştirmeye yönelik olarak da ele alınmalıdır. Türk hikâyesinin büyük ustası olan Ömer Seyfettin ve yazmış olduğu hikâyeleri, çalışmamızın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise incelenen 50 hikâyedir. Araştırmada Ömer Seyfettin'in hikâyeleri belirlenen 20 değeri içermesi ve kazandırdığı okuma kültürü unsurları bakımından doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde en çok işlenen ilk üç değer sırasıyla vatanseverlik (34 defa), duyarlılık (25 defa) ve sevgi (23 defa) değerleri olmuştur. Hikâyelerde en az sayıda işlenen ilk üç değer ise sırasıyla misafirperverlik (3 defa), öz denetim (3 defa) ve temizlik (3 defa) değerleri olmuştur. Tespit edilen bütün değerlerin sayısı 219'dur.

ABSTRACT

Turkish lesson is an effective tool in conveying feelings and thoughts through language. The first steps of acquiring a reading culture are among the primary achievements of the Turkish course. The concept of values education has also been included in Turkish lessons with the values education programs of the Ministry of National Education (2015, 2017, 2018) and the Values Education Directive (2010/53). Ömer Seyfettin's stories are powerful texts that can be used in lessons both in developing the culture of reading and in conveying the values education elements they carry. The texts used in Turkish lessons are not just a tool to convey the achievements in the program. The literary power of the texts and their contribution to the reading culture of the students cannot be ignored. Thanks to literary texts, the concepts that are desired to be taught to students are given more effectively with the reading pleasure and literary beauty provided by the stories, instead of being transferred directly. Stories, which are an effective tool in conveying values by embodying them, should also be addressed in order to develop students' reading culture. Ömer Seyfettin, the great master of Turkish story, and his stories constitute the universe of our study. The sample of the study is 50 stories examined. In the research, Ömer Seyfettin's stories were examined with the descriptive scanning model in terms of containing 20 determined values and the elements of reading culture he gained. According to the results obtained, the first three values most frequently used in Ömer Seyfettin's stories were patriotism (34 times), sensitivity (25 times) and love (23 times), respectively. Hospitality (3 times), self-control (3 times) and cleanliness (3 times), respectively, were the first three values that were treated the least in the stories. The number of all detected values is 219.

Atıf/Citation: İnce, Ö., A. Acemoğlu (2021), "Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7/4, 1314-1328.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Ömer İNCE, omerr35@gmail.com, Adil ACEMOĞLU, adilacemoglu@gmail.com

GİRİŞ

Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi son dönemde üzerinde çok durulan ve önemi gittikçe artan bir konudur. Millî Eğitim Bakanlığı da yayınladığı genelgeler ve yazılar ile bu durumu desteklemektedir. Ders kitaplarının son basımlarında öğrencilere verilecek kavramlar arasında değerler eğitimi çerçevesinde belirlenmiş unsurların daha fazla yer aldığı ve özellikle Sosyal Bilgiler ile Türkçe ders kitaplarının bu açıdan daha kapsamlı şekilde bu konuya yer verdiği anlaşılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Değerler Eğitimi Yönergesinde (2010/53) yer verilen maddelerden bazıları şunlardır: Öğrencilerin, Millî ve evrensel kültür değerlerini tanımasını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu vatandaşlar olarak yetiştirmek.

Millî Eğitim Bakanlığının 2018 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programında ise Değerlerimiz başlığı altında şu bilgi verilmektedir:

"Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün

kaynağıdır. Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder.”

Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Bakanlığın bu çalışması ile değerler eğitiminin artık eğitim-öğretim sistemimizin ayrılmaz bir parçası olduğu ve üzerinde önemle durulacağı açıktır. Buradan hareketle Millî ve kültürel değerlerimizi yine Millî Hikâyecimiz olarak tanımış ve eserleri her zaman güncelliğini koruyan Ömer Seyfettin eserleri üzerinden araştırmak faydalı bir çalışma olacaktır.

YÖNTEM

Çalışmada analiz edilen hikâyeler, Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat’ın Ömer Seyfettin’in Bütün Hikâyeleri isimli eserinden alınmıştır. Eserde yer alan toplam 165 hikâyeden, yayın tarihi itibarıyla ilk sırada bulunan 50 hikâye üzerinde değerler eğitimi unsurları ve okuma kültürü öğeleri incelenmiştir. Söz konusu hikâyeler Ömer Seyfettin’in kronolojik sıraya göre yayınladığı ilk 50 hikâyesidir¹. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, ele alınan her bir değer başlığı altında gösterilmiştir. Ek olarak çalışmanın sonunda verilen tabloda hikâyede geçen değerler, metin içerisinde geçtiği cümlelerle bağlantılı olarak sayısal veriler halinde gösterilmiştir. Makale çalışmasında esas alınan yöntem doküman inceleme ve doküman analizidir. Bu inceleme yöntemi seçilirken araştırmanın niteliği ve kapsamı, araştırma modelinin çalışmaya uygunluğu göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmamızda esas olarak Ömer Seyfettin hikâyelerindeki değerler eğitimi unsurları ve okuma kültürü öğeleri konu edildiği için buna en uygun model olarak doküman analizi modeli tercih edilmiştir.

¹ Çalışmada ele alınan eserler, Ömer Seyfettin’in ilk hikâyesi olan ‘Tenezzüh’ (13 Nisan 1902) ile ellinci hikâyesi olan ‘Hürriyet Gecesi’ (2 Ağustos 1917) arasındaki, 15 yıllık dönemde yayınlananları kapsamaktadır.

BULGULAR

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Yer Alan Değerlerin Dağılımı (1-25)																						
HİKÂYE SIRASI	HİKÂYE İSİMLERİ	ADALET	BAĞIMSIZLIK	BARİŞ	BİLİMSSELLİK	ÇALIŞKANLIK	DOSTLUK	DUYARLILIK	DÜRÜSTLÜK	ESTETİK	FEDAKÂRLIK	HOŞGÖRÜ	MİSAFİRPERVERLİK	ÖZ DENETİM	SABIR	SAYGI	SEVGİ	SORUMLULUK	TEMİZLİK	VATANSEVERLİK	YARDIMSEVERLİK	TOPLAM
1	Tenezzüh																1					1
2	Kır Sineği							1								1						2
3	Buse-i Mader																1					1
4	Bir Refikin D. İhtisatında n																					0
5	Hediye...							1									1					2
6	Pembe Menekşe																1					1
7	Cimnastiğe Dair-2				2	1																3
8	İlk Namaz							2									2			1		6
9	Sahir'e Karşı			1		1		1		1												4
10	Sebat									1			1		3							5
12	Erkek Mektubu											1					1					2
12	İlkbahar																					0
13	Çirkin Bir Hakikat																					0
14	Ay Sonunda							1									1					2
15	Yaşasın Dolap							1														1
16	İki Mebus					2	1	1		1				1						1		7
17	Kazık		1																			1
18	Elma																1					1
19	Pervanelerin Ölümü							1														1
20	Busenin Şekli İptidafisi																1					1
21	At																					0
22	Beşeriyet ve Köpek				1																	1
23	Apandisit				1																	1
24	Aşk ve Ayak Parmakları																1					1
25	Tavuklar												1						2			3

Ömer Seyfettin Hikâyelerinde Yer Alan Değerlerin Dağılımı (26-50)																							
HİKÂYE SIRASI	HİKÂYE İSİMLERİ	ADALET	BAĞIMSIZLIK	BARİŞ	BİLİMSELLİK	ÇALIŞKANLIK	DOSTLUK	DUYARLILIK	DÜRÜSTLÜK	ESTETİK	FEDAKÂRLIK	HOŞGÖRÜ	MİSAFİRPERVE	ÖZ DENETİM	SABIR	SAYGI	SEVGİ	SORUMLULUK	TEMİZLİK	VATANSEVERLİ	YARDIMSEVERLİ	TOPLAM	
26	Tuğra										1											1	
27	Tarih Ezeli Bir Tekerrüdüdür				1	1			1	2			1			1	2						9
28	Bahar ve Kelebekler					1		1									2			2			6
29	Pamuk İpliği				1	1											1						3
30	İrtica Haberi	1	1		1		1					1								1			6
31	Bomba			1		1											1						3
32	Ant						1	1	2		2						1			2	2		11
33	Aşk Dalgası				1		1	1		1							1						5
34	Piç		1					1		1								1		1	1		6
35	Hürriyet Bayrakları		1		1						1	1								2			6
36	İhtiyarlıkta mı. Gençlikte mi?	1					1							1	4						1		8
37	Gurultu	1																					1
38	Koleksiyon		1																				1
39	Tatlısu Frenkleri			2								1											3
40	Ashab-ı Kehfimiz	3	1		4	4	1	2			1	5		1		1	2	1		8	3		37
41	Mehdi	1			1	1		1		1					2			1		1			9
42	Gayet Büyük Bir Adam		1		1													1		1			4
43	Şimeler	1	1	1			1					1								1			6
44	Primo Türk Çocuğu			1			1	3									2		1	4			12
45	Primo Türk Çocuğu		1			2		4			4	1								6			18
46	Boykotaj Düşmanı																			2			2
47	Beyaz Lâle	1			1	1						1											4
48	Sivrisinek						1	1										1					3
49	Falaka							1													1		2
50	Hürriyet Gecesi		3						1									1		1			6
TOPLAM		9	1/2	6	1/6	1/6	9	2/5	4	8	9	1/2	3	3	9	4	2/3	6	3	3/4	8		219

1. Adalet Değeri

İncelenen hikâyelerde adalet değeri toplam 9 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Ashab-ı Kehfimiz*, en az sayıda yer aldığı ise *Gurultu* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde adalet temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Ashab-ı Kehfimiz* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Patrikhaneler “Eski hukukumuz, eski imtiyazlarımız” diye kımıldanmağa başladılar. Hâlbuki Kanun-ı esasî bütün Osmanlılar için “bir” değil mi? Kanun-ı esasî karşısında hususî bir hukuk, hususî bir imtiyaz kalır mı? Hem kalması makul mü? Mantikî mi? Bunun için birçok münakaşalar ettim” (Seyfettin 2015: 303).

2. Bağımsızlık Değeri

İncelenen hikâyelerde bağımsızlık değeri toplam 12 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Hürriyet Gecesi*, en az sayıda yer aldığı ise *Kazık* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde bağımsızlık temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Hürriyet Gecesi* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Sarılmalar, kucaklaşmalar, öpüşmeler, alkış tufanları! Ve bütün bunların üstünde hiç dinmeyen bir nara: “Yaşasın hürriyet!” Yine sonra kadınlardan, çocuklardan, ihtiyarlardan, gençlerden, askerlerden karmakarışık, taşan, dalgalanan bir akın!” (Seyfettin 2015: 471).

3. Barış Değeri

İncelenen hikâyelerde barış değeri toplam 6 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Tatlısu Frenkleri*, en az sayıda yer aldığı ise *Sahir’e Karşı* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde barış temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Tatlısu Frenkleri* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“İnsanlar hakikati anlasalar, bütün toprağın, bütün insanlara ait olduğunu bilselerdi ordulara, bu kadar masraflara, zahmetlere ne lüzum kalırdı? Biz bu mesut günlerden epeyce uzakta idik. Silahlanmış ve hasisleşmiş Avrupa milletleri birbirleriyle karışmıyorlar, barışmıyorlardı” (Seyfettin 2015: 283).

4. Bilimsellik Değeri

İncelenen hikâyelerde bilimsellik değeri toplam 16 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Ashab-ı Kehfimiz*, en az sayıda yer aldığı ise *Beşeriyet ve Köpek* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde bilimsellik temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Ashab-ı Kehfimiz* hikâyesi olduğu görülmüştür:

“Fen kısmı gayet parlaktı. Yegâne hakikatin fende olduğu, fennin haricindeki her şeyin bir vehim, bir hayalden ibaret olduğu ispat olunuyordu” (Seyfettin 2015: 330).

5. Çalışkanlık Değeri

İncelenen hikâyelerde çalışkanlık değeri toplam 16 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Ashab-ı Kehfimiz*, en az sayıda yer aldığı ise *Pamuk İpliği* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri

içerisinde çalışkanlık temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerın aktarılmasında en etkili olacak eserin *Ashab-ı Kehfimiz* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Fakat bu esaslar üzerinde yürümek değil, hatta bunlara yaklaşmak için çok büyük gayretler istiyor. Şimdi idealimizi ilim, fen noktasından tetkik ile harekete başlayacağız” (Seyfettin 2015: 314).

6. Dostluk Değeri

İncelenen hikâyelerde dostluk değeri toplam 9 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Ant*, en az sayıda yer aldığı ise *İrtica Haberi* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde dostluk temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Ant* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Anneme Hacı Budaklara gidip Mistik’ı görmemizi söyledim. “Hasta imiş yavrum” dedi, “İnşallah iyi olunca yine oynarsınız, şimdi rahatsızlık etmek ayıptır” Ondan sonra ben her sabah Mistik’i iyileşmiş bulacağım ümidiyle mektebe gittim” (Seyfettin 2015: 225).

7. Duyarlılık Değeri

İncelenen hikâyelerde duyarlılık değeri toplam 25 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Primo Türk Çocuğu*, en az sayıda yer aldığı ise *Kır Sineği* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde duyarlılık temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Primo Türk Çocuğu* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Ağlamak istiyordu. Türk kuvvetine Türklerin düşman olması onun pek gücüne gitmişti. Göğsünden bir sancı kalktı. Boğazına doğru çıktı. Hıçkıracaktı. Yutkundu” (Seyfettin 2015: 397).

8. Dürüstlük Değeri

İncelenen hikâyelerde dürüstlük değeri toplam 4 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Ant*, en az sayıda yer aldığı ise *Tarih Ezeli Bir Tekerrüdü* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde dürüstlük temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Ant* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“O vakit Büyük Hoca “Niçin yalan söylüyor, bu zavallıya iftira ediyorsun?” diye kulağıma yapıştı. Yüzünü buruşturarak darıldı. Ağladım. Ağladım. Çünkü yalan söylemiyordum” (Seyfettin 2015: 221).

9. Estetik Değeri

İncelenen hikâyelerde estetik değeri toplam 8 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Tarih Ezeli Bir Tekerrüdü*, en az sayıda yer aldığı ise *Aşk Dalgası* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde estetik temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Tarih Ezeli Bir Tekerrüdü* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Sonra şurada gördüğün füsün-ı ruhtan mahrum heykel resimlerine bakarak ‘Artık böyle vücutlar, böyle çehreler yalnız sanatkârların hayalhanelerinde mevcut, maatteessüf hakikatte yok’ diyor, karşında parlayan bedî ve vazih güneşi inkâr ediyorsun...” (Seyfettin 2015: 152).

10. Fedakârlık Değeri

İncelenen hikâyelerde fedakârlık değeri toplam 9 kez yer almaktadır. Bu değer en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Primo Türk Çocuğu*, en az sayıda yer aldığı ise *Tuğra* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde fedakârlık temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değer aktarılmasında en etkili olacak eserin *Primo Türk Çocuğu* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Gayet büyük bir şey yapmakla... Herkesi hayretten şaşkırtacak bir kahramanlık, dehşetli bir cesaret göstermekle... İşte büyük Türklük için o, ehemmiyetsiz, kıymetsiz, ferdî hayatını feda edecekti. Bu kıymetsiz, muvakkat hayatı saklasa ne olacaktı” (Seyfettin 2015: 415).

11. Hoşgörü Değeri

İncelenen hikâyelerde hoşgörü değeri toplam 12 kez yer almaktadır. Bu değer en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Ashab-ı Kehfimiz*, en az sayıda yer aldığı ise *Erkek Mektubu* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde hoşgörü temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değer aktarılmasında en etkili olacak eserin *Ashab-ı Kehfimiz* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“İstibdat bahar sabahlarında uyanan bir adamın kâbuslu rüyası gibi tuhaf, gülünecek bir hatıra bırakarak silindi gitti. Dinler barıştı. Milletler kaynaştı. Papazlar, mutaassıp hocalarla öpüştüler. Asırlarca birbirlerinin kanlarını emen, gözlerini oyan unsurlar kol kola oynadılar” (Seyfettin 2015: 301).

12. Misafirperverlik Değeri

İncelenen hikâyelerde misafirperverlik değeri toplam 3 kez yer almaktadır. Bu değer en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür*, en az sayıda yer aldığı ise *Sebat* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde misafirperverlik temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değer aktarılmasında en etkili olacak eserin *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Bu esnada İtalya’daki halazadem Ahmet Bidar İstanbul’a gelmişti. Bu, benden küçük, zayıf, narin bir çocuktur. (...) Tatil müddetini bizde geçirmesini teklif ettik. Israr ettik. Kabul etti. Artık yalnızlığımızdan bıkmışa başlıyorduk. Vaktimiz böyle daha hoş geçiyordu” (Seyfettin 2015: 150).

13. Öz Denetim

İncelenen hikâyelerde öz denetim değeri toplam 3 kez yer almaktadır. Bu değer en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *İhtiyarlıkta mı. Gençlikte mi?*, en az sayıda yer aldığı ise *İki Mebus* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde öz denetim temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değer aktarılmasında en etkili olacak eserin *İhtiyarlıkta mı. Gençlikte mi?* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“O kadar zengin olduğu hâlde nefesine uymaz, çakır içmez, ömrünü çok sevdiği Uluç Bikem’le, çocuklarıyla geçirir, erken yatar, erken kalkardı. Gayetle mesut idi” (Seyfettin 2015: 259).

14. Sabır Değeri

İncelenen hikâyelerde sabır değeri toplam 9 kez yer almaktadır. Bu değer en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *İhtiyarlıkta mı. Gençlikte mi?*, en az sayıda yer aldığı ise *Mehdi* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri

içerisinde sabır temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerın aktarılmasında en etkili olacak eserin *İhtiyarlıkta mı. Gençlikte mi?* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Düşündü, beş dakika evvel ellerinden tuttuğu sevgili ikizlerinin ikisini de bir anda kaybetmişti. Gene şaşalamadı ve ağlamadı. Kendi kendine “Allah’tan gelen kazaya rızadan başka çare yok!” dedi ve yarıladiğı Acemistan yolunu tekrar tuttu” (Seyfettin 2015: 263).

15. Saygı Değeri

İncelenen hikâyelerde saygı değeri toplam 4 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *İlk Namaz*, en az sayıda yer aldığı ise *Kır Sineği* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde saygı temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *İlk Namaz* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Annemi bir meleğe benzetiyordum, bu tahayyülle melâikeleri düşünerek... Kur’an okuyan annemin şimdi etrafına toplanmaları lazım gelen melâikeleri müşahede ediyorum zannederek dalıverdim” (Seyfettin 2015: 60-61).

16. Sevgi Değeri

İncelenen hikâyelerde sevgi değeri toplam 23 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Bahar ve Kelebekler*, en az sayıda yer aldığı ise *Tenezzüh* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde sevgi temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Bahar ve Kelebekler* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Erkekler yalnız kadınlarını tanırlar, işlerinden sonra erkence evlerine gelirler, zevcelerine doyulmaz aşk ve muhabbet sahneleri ibda ederlerdi...” (Seyfettin 2015: 172).

17. Sorumluluk Değeri

İncelenen hikâyelerde sorumluluk değeri toplam 6 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Mehdi*, en az sayıda yer aldığı ise *Piç* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde sorumluluk temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Mehdi* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Mesela Bosna-Hersek’teki Müslümanları halife gidip kurtaramaz. Onlar çalışırlar, içlerinden bir fedakâr, birçok fedakâr çıkar. Silaha sarılırlar. Esirlikten kurtulan Hıristiyan milletlerin halâşçılarını taklit ederler” (Seyfettin 2015: 345).

18. Temizlik Değeri

İncelenen hikâyelerde temizlik değeri toplam 3 kez yer almaktadır. Bu değerin en yüksek sayıda yer aldığı hikâye *Tavuklar*, en az sayıda yer aldığı ise *Primo Türk Çocuğu* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde temizlik temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değerin aktarılmasında en etkili olacak eserin *Tavuklar* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Geniş avlu tertemizdi. Ne toz, ne gübre, ne bir çöp vardı. İşte çiğ beyaz badanalı şu hanın temizliğinden belliydi! Hancı gayet intizam-perver ve tabiat sahibi bir adam idi” (Seyfettin 2015: 140-

141).

19. Vatanseverlik Değeri

İncelenen hikâyelerde vatanseverlik değeri toplam 34 kez yer almaktadır. Bu değer en yüksek sayıda yer aldığı hikâyeye *Ashab-ı Kehfimiz*, en az sayıda yer aldığı ise *Şimeler* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde vatanseverlik temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değer aktarılmasında etkili olacak eserin *Ashab-ı Kehfimiz* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Bir millete, bahusus Türklüğe “Sen yoksun!” demek ateşli bir küfürdür. Türkiye’de son felâketlerin uyandırdığı millî ruh büyümüş, alevlenmiş, her tarafı sarmıştır. Anadolu’nun en ücra köylerinde bile bütün Türk çocukları “Turan Turan” diye bağırıyorlar” (Seyfettin 2015: 337).

20. Yardımseverlik Değeri

İncelenen hikâyelerde yardımseverlik değeri toplam 8 kez yer almaktadır. Bu değer en yüksek sayıda yer aldığı hikâyeye *Ashab-ı Kehfimiz*, en az sayıda yer aldığı ise *Falaka* hikâyesidir. İncelenen Ömer Seyfettin hikâyeleri içerisinde yardımseverlik temasını en yoğun şekilde yansıtan ve bu değer aktarılmasında etkili olacak eserin *Ashab-ı Kehfimiz* hikâyesi olduğu görülmüştür.

“Bilâ-tefrik-i cins ü mezhep, bu ne demektir biliyor musunuz? ‘Hiçbir cins, hiçbir mezhep yok, yalnız Osmanlılık var!’ demektir. Tanzimat cinsin, mezhebin, arasında müsavat ilân ederek, onların ya hiç olmasını yahut bir olmasını istemiştir” (Seyfettin 2015: 312).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hikâyelerde yer alan değerlerin bir kısmının Türkçe eğitimlerinde değer aktarımı için yeterli oldukları görülmekteyken belirli değerlerin yeterli düzeyde işlenmedikleri tespit edilmiştir. Türkçe ve edebiyat eğitimi dersler aracılığıyla verilebilir, ancak öğretmenler seçilen eserlerde öğrencilere rehberlik etmelidir. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde en çok rastlanılan değer vatanseverlik değeridir. Bu değeri sırasıyla duyarlılık, sevgi, bilimsellik, çalışkanlık, bağımsızlık, hoşgörü, adalet, dostluk, fedakârlık, sabır, estetik, yardımseverlik, barış, sorumluluk, dürüstlük, saygı, misafirperverlik, öz denetim ve temizlik değerleri izlemiştir.

Elde edilen sonuçlara göre Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde en çok işlenen ilk üç değer sırasıyla vatanseverlik (34 defa), duyarlılık (25 defa) ve sevgi (23 defa) değerleri olmuştur. Hikâyelerde en az sayıda işlenen ilk üç değer ise sırasıyla misafirperverlik (3 defa), öz denetim (3 defa) ve temizlik (3 defa) değerleri olmuştur. Tespit edilen bütün değerlerin sayısı 219'dur. Ömer Seyfettin'in 50 hikâyesinden 46'sında çeşitli değerlere rastlanılmıştır. 4 hikâyede ise herhangi bir değer vurgulanmadığı görülmüştür. Değer çeşitliliği bakımından *Ashab-ı Kehfimiz* (14 farklı değer), *Mehdi* (8 farklı değer), *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür* (7 farklı değer) ve *Ant* (7 farklı değer) hikâyelerinin ön plana çıktığı, değerlerin hiç işlenmediği 4 hikâyenin ise *Bir Refikin Defteri İhtisatından*, *İlkbahar*, *Çirkin Bir Hakikat* ve *At* olduğu görülmüştür.

Sonuçlar incelendiğinde değerlerin büyük bir kısmının Ömer Seyfettin'in hikâyeleri aracılığıyla aktarılabileceğini söyleyebiliriz. Türkçe Dersi Öğretim Programında bulunan "kök değerler", adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik öğelerinin buldukları hikâye sayısına, hikâyelerde yer alma sayılarına ve toplam değer sayısına göre yüzdeler oranları şu şekilde sıralanmaktadır:

Türkçe Dersi Programında Yer Alan 10 Kök Değer	Değerlerin Hikâyelerde Yer Alan Toplam Değer Sayısına Oranı	Değerlerin Yer Aldıkları Hikâyelerdeki Tekrar Oranı	Değerlerin Yer Aldıkları Hikâyelerin Sayısına Oranı
ADALET	%4,10 (219 değer tekrarı içerisinde 9 kez yer almaktadır.)	%18 (50 hikâyede 9 kez yer almaktadır.)	%14 (50 hikâyenin 7'sinde yer almaktadır.)
DOSTLUK	%4,10 (219 değer tekrarı içerisinde 9 kez yer almaktadır.)	%18 (50 hikâyede 9 kez yer almaktadır.)	%18 (50 hikâyenin 9'unda yer almaktadır.)
DÜRÜSTLÜK	%1,82 (219 değer tekrarı içerisinde 4 kez yer almaktadır.)	%8 (50 hikâyede 4 kez yer almaktadır.)	%6 (50 hikâyenin 3'ünde yer almaktadır.)
ÖZ DENETİM	%4,10 (219 değer tekrarı içerisinde 9 kez yer almaktadır.)	%18 (50 hikâyede 9 kez yer almaktadır.)	%6 (50 hikâyenin 3'ünde yer almaktadır.)
SABIR	%1,36 (219 değer tekrarı içerisinde 3 kez yer almaktadır.)	%6 (50 hikâyede 3 kez yer almaktadır.)	%6 (50 hikâyenin 3'ünde yer almaktadır.)
SAYGI	%1,82 (219 değer tekrarı içerisinde 4 kez yer almaktadır.)	%8 (50 hikâyede 4 kez yer almaktadır.)	%8 (50 hikâyenin 4'ünde yer almaktadır.)
SEVGİ	%10,50 (219 değer tekrarı içerisinde 23 kez yer almaktadır.)	%46 (50 hikâyede 23 kez yer almaktadır.)	%36 (50 hikâyenin 18'inde yer almaktadır.)
SORUMLULUK	%2,73 (219 değer tekrarı içerisinde 6 kez yer almaktadır.)	%12 (50 hikâyede 6 kez yer almaktadır.)	%12 (50 hikâyenin 6'sında yer almaktadır.)
VATANSEVERLİK	%15,52 (219 değer tekrarı içerisinde 34 kez yer almaktadır.)	%68 (50 hikâyede 34 kez yer almaktadır.)	%30 (50 hikâyenin 15'inde yer almaktadır.)
YARDIMSEVERLİK	%3,65 (219 değer tekrarı içerisinde 8 kez yer almaktadır.)	%16 (50 hikâyede 8 kez yer almaktadır.)	%10 (50 hikâyenin 5'inde yer almaktadır.)

Türkçe Dersi Öğretim Programında yer almayan (Kök Değerler listesine girmeyen) ancak farklı kaynaklarda ve çalışmalarda yer alan 10 farklı değer, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, estetik, fedakârlık, hoşgörü, misafirperverlik ve temizlik öğelerinin buldukları hikâye sayısına, hikâyelerde yer alma sayılarına ve toplam değer sayısına göre yüzdelik oranları şu şekilde sıralanmaktadır:

Türkçe Dersi Programında Yer Almayan 10 Değer	Değerlerin Hikâyelerde Yer Alan Toplam Değer Sayısına Oranı	Değerlerin Yer Aldıkları Hikâyelerdeki Tekrar Oranı	Değerlerin Yer Aldıkları Hikâyelerin Sayısına Oranı
BAĞIMSIZLIK	%5,47 (219 değer tekrarı içerisinde 12 kez yer almaktadır.)	%24 (50 hikâyede 12 kez yer almaktadır.)	%20 (50 hikâyenin 10'unda yer almaktadır.)
BARIŞ	%2,73 (219 değer tekrarı içerisinde 6 kez yer almaktadır.)	%12 (50 hikâyede 6 kez yer almaktadır.)	%10 (50 hikâyenin 5'inde yer almaktadır.)
BİLİMSELLİK	%7,30 (219 değer tekrarı içerisinde 16 kez yer almaktadır.)	%32 (50 hikâyede 16 kez yer almaktadır.)	%24 (50 hikâyenin 12'sinde yer almaktadır.)
ÇALIŞKANLIK	%7,30 (219 değer tekrarı içerisinde 16 kez yer almaktadır.)	%32 (50 hikâyede 16 kez yer almaktadır.)	%22 (50 hikâyenin 11'inde yer almaktadır.)
DUYARLILIK	%11,41 (219 değer tekrarı içerisinde 25 kez yer almaktadır.)	%50 (50 hikâyede 25 kez yer almaktadır.)	%36 (50 hikâyenin 18'inde yer almaktadır.)
ESTETİK	%3,65 (219 değer tekrarı içerisinde 8 kez yer almaktadır.)	%16 (50 hikâyede 8 kez yer almaktadır.)	%14 (50 hikâyenin 7'sinde yer almaktadır.)
FEDAKÂRLIK	%4,10 (219 değer tekrarı içerisinde 9 kez yer almaktadır.)	%18 (50 hikâyede 9 kez yer almaktadır.)	%10 (50 hikâyenin 5'inde yer almaktadır.)
HOŞGÖRÜ	%5,47 (219 değer tekrarı içerisinde 12 kez yer almaktadır.)	%24 (50 hikâyede 12 kez yer almaktadır.)	%16 (50 hikâyenin 8'inde yer almaktadır.)
MİSAFİRPERVERLİK	%1,36 (219 değer tekrarı içerisinde 3 kez yer almaktadır.)	%6 (50 hikâyede 3 kez yer almaktadır.)	%6 (50 hikâyenin 3'ünde yer almaktadır.)
TEMİZLİK	%1,36 (219 değer tekrarı içerisinde 3 kez yer almaktadır.)	%6 (50 hikâyede 3 kez yer almaktadır.)	%4 (50 hikâyenin 2'sinde yer almaktadır.)

Ömer Seyfettin'in hikâyeleri aracılığıyla değerlerin öğretiminde kazandırılmaları zor olan değerler: 1,36% ile misafirperverlik değeri, 1,36% ile sabır değeri ve 1,36% ile temizlik değeri olmuştur. Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin her birisi değerlerin tümünü kapsamadığından dolayı bir hikâyenin içinde değerlerin tümü kazandırılmamaktadır. Ömer Seyfettin'in hikâyeleri aracılığıyla değerlerin öğretiminde kazandırılmaları kolay olan değerler ise 15,52% ile vatanseverlik değeri, 11,41% ile duyarlılık değeri ve 10,50% ile sevgi değeri olmuştur.

Değerlerin öğretiminde dikkat edilecek bir hususta kullanılan metinlerin birden fazla değere vurgu yapabilmesidir. Ömer Seyfettin hikâyelerinin de bazıları birçok değeri taşımakta ve bu değerlerin öğretiminde etkili olacak bir yapıya sahiptir.

Ashab-ı Kehfimiz adlı hikâyede 14 farklı değerle karşılaşılmıştır. Bu değerler adalet, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, fedakârlık, hoşgörü, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak eserde 37 kez işlenmiştir. Hikâyede en çok geçen değerler vatanseverlik ve hoşgörü değeridir.

Mehdi adlı hikâyede 8 farklı değerle karşılaşılmıştır. Bu değerler adalet, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, estetik, sabır, sorumluluk ve vatanseverlik olarak eserde 9 kez işlenmiştir. Hikâyede en çok geçen değer sabır değeridir.

Ant adlı hikâyede 7 farklı değerle karşılaşılmıştır. Bu değerler dostluk, duyarlılık, dürüstlük, fedakârlık, sevgi, vatanseverlik, yardımseverlik olarak eserde 11 kez işlenmiştir. Hikâyede en çok geçen değerler yardımseverlik ve fedakârlık değerleridir.

Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür adlı hikâyede 7 farklı değerle karşılaşılmıştır. Bu değerler bilimsellik, çalışkanlık, dürüstlük, estetik, misafirperverlik, saygı, sevgi olarak eserde 9 kez işlenmiştir. Hikâyede en çok geçen değerler estetik ve sevgi değerleridir.

Yukarıda adı geçen hikâyelerin belirlenen değerlerin öğretiminde kaynak olarak kullanılması mümkündür. Ancak Ömer Seyfettin'in hikâyeleri arasında belirttiğimiz değerlerin hiçbirini içermeyen 4 hikâyesi ile karşılaşılmıştır. Bunlar; *Bir Refikin Defteri İhtisatından*, *İlkbahar*, *Çirkin Bir Hakikat* ve *At* isimli hikâyeleridir. Bu hikâyelerin Türkçe derslerinde değerlerin kazandırılması yönünden yetersiz kalacağı düşünülmüştür.

Sonuç olarak Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki iletilerin sayısı ve içeriği dikkate alındığında incelenen eserler; adalet, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, fedakârlık, hoşgörü, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri için yeterli bulunurken; sabır, temizlik ve misafirperverlik değerleri açısından yetersiz görülmüştür. Çalışma sonucuna göre, Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin birçok değeri içerdiği görülmüş ve bu eserlerin değerler eğitiminde yararlanılabilir kaynaklar olduğu düşünülmektedir.

-1327- Ömer İNCE, Adil ACEMOĞLU, Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi
KAYNAKÇA

- Akdeniz, Tuncay (2020). *Değerler Eğitimi ile İlgili Yapılan Çalışmaların Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Alangu, Tahir (2017). *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Aras, Gökşen (2017). "Edebiyat ve Kültür: Bireysel ve Toplumsal Gelişmede Okuma ve Kütüphane Alışkanlığı Üzerine." *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (2), Aralık 2017, 945-968.
- Aydemir, Cengiz (1989). *Ömer Seyfettin ve Hikâyelerinde Değerler Eğitimi*. Doktora Tezi. Balıkesir: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayyıldız, Mustafa ve Bozkurt, Ümit ve Canlı, Suna (2006). "Okuma Kültürü Üzerine Bir Araştırma." *Milli Eğitim Dergisi* 34 (169).
- Büyüköztürk, Şener (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Devellioğlu, Ferit (2005). *Osmanlıca-Türkçe Lügat*. Ankara: Aydın.
- Güngör, Erol (1993). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. Profesörlük Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Psikoloji Bölümü.
- Güven, Ahmet Zeki (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*. Konya: Palet.
- Kaya, Meral (2014). "Okuma Kültürü ve Çocuk Edebiyatı." *Türk Dili Dergisi* (756), Aralık 2014, 608-622.
- Millî Eğitim Bakanlığı (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. Ankara.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2010). *Değerler Eğitimi Yönergesi 2010/53*. Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- Okuma Kültürünü Yaygınlaştırma Platformu (2019). *Türkiye Okuma Kültürü Araştırması*. Aralık 2019, (1).
- Okur, Alpaslan (2013). *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Polat, Nazım Hikmet (2015). *Ömer Seyfettin-Bütün Hikâyeleri*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Polat, Nazım Hikmet (2016). *Ömer Seyfettin'in Bütün Nesirleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Polat, Nazım Hikmet (2020). "Ömer Seyfettin Üzerine Söyleşi." *Post Öykü Dergisi* (35) Temmuz 2020, 102-108.
- Sallabaş, Muhammet (2012). "Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Bakımından İncelenmesi." *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9 (18): 59-68.

Sever, Sedat (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem.

Şirin, Mustafa Ruhi (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü / Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı*. Ankara: Kök.

Türk Dil Kurumu (2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türk Tarih Kurumu (1992). *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Türkyılmaz, Mustafa (2020). *Gençlik Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. Ankara: Pegem.